

Jesper Burlin i RÆSON

Danmark i Irak: den fejlagtige genopbygning og dens konsekvenser

af Jesper Burlin

1. Krigen slutter – baggrunden for Danmarks indsats
2. Danmarks drømme om genopbygning
3. Virkelighedens barske vilkår
4. Ændrede forudsætninger og det danske svar
5. Magtoverdragelsen
6. Et dansk svar der mislykkes
7. Hvad kan man så gøre og hvad er læren til næste gang – et løsningsforslag

Al Qurnah, det sydlige Irak, juni 2004. Børnenes nysgerrighed kender ingen grænser. Som sædvanlig flokkes de for at se, om der sker noget spændende. Mændene har lavet te og har fået deres koner til at bage velsmagende kager. Varmen er næsten ulidelig som altid på denne årstid og solen bager uophørligt fra en blå himmel. Temperaturen er et godt stykke på den anden side af 55 grader. De lokale indbyggere ser dog ikke ud som om varmen påvirker dem synderligt, mens de sidder ned med bedekæder i deres dishdash (traditionelt arabisk klædestykke). De virker meget mere interesserede i begivenheden: denne dag skal endnu et nyt vandrensningsanlæg åbne. Det betyder, at flere tusinde mennesker vil få en mere ren og stabil vandforsyning. Den lokale vandansvarlige person har lavet en ydmyg og enkel åbningscermoni for at udtrykke alles oprigtige taknemmelighed. Projektet er lavet for irakiske penge, men initieret og kontrolleret af danske soldater i samarbejde med de lokale ansvarlige. Endnu et skridt på den snørklede, men nødvendige vej mod genopbygning er taget.

Er dette en succeshistorie? Dertil må svares et ubetinget ja. Mere interessant er spørgsmålet om dette er et generelt billede af, hvordan genopbygningen forløber, og gør Danmark nok i denne forbindelse? Til disse spørgsmål må desværre svares nej. Hvorfor er genopbygningen så problemfyldt og hvorfor går den så langsomt på trods af Danmarks og koalitionen ønske om det modsatte?

1. Krigen slutter – baggrunden for Danmarks indsats

Irak. Et muslimsk land med 24 millioner indbyggere, 10 gange større end Danmark. Da regeringen i maj 2003 besluttede, at Danmark skulle sende et bidrag til den styrke, der skulle stabilisere Irak, betød det, at der skulle indsættes danske soldater på landjorden i Irak. Dette skete, i hvert fald ifølge USA's præsident, efter de værste kamphandlinger i landet var overstået. Denne styrke tæller i dag ca. 550 mand. Ud af disse 550 mand er ca. 200-250 mand decideret egnet til kampopgaver, mens resten er kokke, mekanikere, stabsofficerer osv. Således besidder styrken, mandskabsmæssigt og materielmæssigt (antal pansrede køretøjer, våben osv.), kun begrænsede offensive egenskaber. Idag er styrkens opgave er at opretholde ro og orden i det danske ansvarsområde i tæt samarbejde med de lokale irakiske politistyrker, samt at bidrage til genopbygning og opbygningen af demokrati. Det danske ansvarsområde er desuden blevet udvidet flere gange og omfatter i dag mere eller mindre hele Basra-provinsen, et område på størrelse med Jylland med langt over 1 million indbyggere. Truslerne mod styrken er fra starten kommet fra kriminelle elementer, der ser deres lukrative beskæftigelse ødelagt, og fra stammefejder, der kan være meget omfattende og voldsomme. Denne trussel har dog med tiden ændret sig og indbefatter nu desuden decideret organiseret modstandskamp, med baghold og IED'er (Improvised Explosive Devices), også kendt som vej bomber. En anden faktor for opgaveløsningen, der måske har lige så stor betydning, er det ubarmhjertelige klima, der absolut sætter begrænsninger for aktiviteterne. Således er der fra juni til september kun få dage med temperaturer under 50 grader i skyggen. Disse to faktorer gør ansvarsområdet til en cocktail af hede og usikkerhed: et ubehageligt sted at opholde sig.

2. Danmarks drømme om genopbygning

Danmark havde allerede fra starten af konflikten, og især efter slutningen af krigshandlingerne, et stærkt

ønske om af fremstå som en stærk bidragsyder til koalitionen. Derfor ville man, udover det nævnte militære bidrag, også bidrage med et civilt bidrag. Således blev der sendt rådgivere til den amerikansk-ledede administration CPA (Coalition Provisional Authority) i både Bagdad og Basra. Det var godt nok kun ikke mange, men de skulle tegne Danmarks civile profil. Derudover blev der sendt et civilt politibidrag af sted, som skulle igangsætte træningen af det nye irakiske politi, samt et eksperthold til kortlægning af massegrave. Der var dengang afsat i alt 350 millioner kroner til humanitært arbejde, samt til genopbygning af landet. Den danske humanitære indsats skulle primært ydes via FN-organisationer og danske organisationer – både NGO'er og GO'er – med international erfaring inden for forskellige ressortområder som sundhed, vand og sanitet.

”Målet med den danske genopbygningsbistand er at fremme stabilitet og forsoning, at bekæmpe fattigdom og fremme menneskerettigheder samt at støtte demokratiseringen og opbygningen af en retsstat. Dertil kommer støtte til genopbygning af infrastruktur og sundhedssektor.”

Fra: Forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af det danske bidrag til den multinationale sikringsstyrke i Irak. Fremsat den 7. oktober 2003 af udenrigsministeren (Per Stig Møller)

I det militære styrkebidrag er der desuden en enhed, der har ansvaret for relationerne mellem den danske styrke, de irakiske myndigheder og lokalbefolkning, samt nødhjælps-organisationerne. Denne Civilian-Military Cooperation (CIMIC)-enheds rolle er, som i alle missioner det danske militær bidrager til, at være en indgangsvinkel for det omgivende samfund, og dermed optimere samarbejdet parterne imellem. Derudover kan enheden i begrænset omfang være en koordinerende aktør for hjælpeorganisationer, der befinder sig i missionsområdet. CIMIC opstod som begreb i midten og slutningen af 1990'erne, da

genopbygningen af Balkan startede. Man opdagede, at de forskellige militærenheder manglede et bindeled mellem den civile og militære verden. Enheden kan også lave små projekter, men primært med såkaldt *force protection*, det vil sige: basal beskyttelse af de udsendte soldater, for øje. Egentlig genopbygning er en opgave for andre - det er enheden ikke egnet til. I Irak består det danske CIMIC-bidrag af i alt 10 mand.

3. Virkelighedens barske vilkår

I august 2003 kom det første alvorlige tilbageslag for genopbygningen med bombningen af FN's hovedkvarter, og i samme periode desuden bombningen af Røde Kors-hovedkvarteret i Bagdad. FN måtte umiddelbart derefter trække sig ud af landet. Da samtidig Røde Kors og et antal andre hjælpeorganisationer også måtte trække sig ud, gik genopbygningen overordnet i stå. Man måtte fra alle sider erkende, at tingene ikke gik som forventet, og at sikkerhed var et større problem end først antaget. I det danske område omkring Basra udviklede situationen sig på dette tidspunkt naturligvis som i resten af landet, i takt med at situationen forværres. Selv om området ikke er nær så fjendtligt, som for eksempel sunni-trekanten (anti-koalitionsområde omkring Bagdad) både er og var, er der som nævnt stærke paramilitære styrker, der vil modarbejde genopbygningen. I februar 2004 var der således kun ganske få hjælpeorganisationer tilbage i det danske ansvarsområde og ved udgangen af april 2004 havde den sidste organisation trukket sig ud som konsekvens af den tiltagende vold. Faktisk var genopbygningen og den humanitære indsats aldrig rigtig kommet i gang efter krigshandlingerne.

Dette skyldes flere ting, som manglende sikkerhed, manglende styring og manglede inddragelse af organisationer med erfaring. At der tydeligvis var stor mangel på styring umiddelbart efter krigshandlingerne, er der vist ikke mange, der er uenige i. Selv General Franks, den øverstkommanderende under krigen, erkender denne mangel i Irak, og en dansk FN-ansat under

den amerikanske administration har for nylig udbygget denne kritik. Denne manglende styring skyldes to ting.

For det første var det USA's forsvarsministerium, og ikke udenrigsministeriet med sin civile tilgang, der fik opgaven at genopbygge Irak. Man havde tydeligvis ikke analyseret situationen reelt nok og aldrig rigtig haft en realistisk model for efterkrigsscenarioet klar.

For det første var det USA's forsvarsministerium, og ikke udenrigsministeriet med sin civile tilgang, der fik opgaven at genopbygge Irak. Man havde tydeligvis ikke analyseret situationen reelt nok og aldrig rigtig haft en realistisk model for efterkrigsscenarioet klar. For det andet har FN overordnet ikke deltaget i arbejdet i Irak på grund af de politiske implikationer ved invasionen, og de småting, som FN endelig bidrog med, blev ødelagt ved tilbagetrækningen. FN har efterhånden stor erfaring med genopbygningsarbejde og nationbuilding, både med demokratiske institutioner og med basale essentielle tjenester (vand, el osv.). Denne erfaring er primært opnået på Balkan, hvor FN, som bekendt, stadigvæk står for protektoratet af Kosovo.

4. Ændrede forudsætninger og det danske svar

Alt dette betød, at der reelt set kun var de militære enheder, herunder den danske styrke, tilbage til at lave genopbygnings- og humanitært arbejde. Allerede fra starten af styrkens indsættelse havde dette også været tilfældet, men især CIMIC-enheden har i takt med situationens udvikling måttet påtage sig flere og flere opgaver, som normalt hører under

GO'er og NGO'er. Dette var nødvendigt, for, at hele samfundet ikke skulle bryde sammen. Der har dog hele tiden været en hel del implikationer ved at lade militære CIMIC-enheder lave decideret genopbygningsarbejde. De fire vigtigste problemområder, der er blevet identificeret, er følgende:

1. Manglende viden indenfor ressortområder.

Det første og absolut største problemområde er de udsendte styrkers manglende viden inden for to områder, nemlig *essential services* (vand, el, sundhed) og opbygning af demokratiske institutioner. Ud af de officerer og befalingsmænd som man pålægger opgaven at stå for genopbygningen, er der ingen, der har en relevant uddannelse. Der er ingen jurister, ingeniører eller samfundsvidenskabeligt uddannede til rådighed for styrken. Det komplicerer tingene voldsomt, når man skal genopbygge for eksempel et vandværk i Irak, at man ikke engang ved, hvordan et vandværk virker i Danmark. Og hvordan skal man kontrollere, om et istandsat hus er i orden, når man ikke aner, hvilke faktorer, som spiller en rolle? Grundet manglende uddannelse og ekspertviden er det kompliceret at identificere hvilke tiltag, der vil forbedre situationen, og samtidig må man læne sig kraftigt op ad den lokale befolkning.

Det ville der såmænd heller ikke være noget galt med, hvis hele befolkningen kun var ude efter absolutte gevinster for samfundet, og hvis de var vant til arbejde for alles bedste. Det er dog som oftest ikke tilfældet. Her spiller faktorer som religiøse tilhørsforhold, vennetjenester og især stammeforhold ind i stedet. Dermed arbejder de lokale kontaktpersoner ofte for deres eget og deres landsbys bedste, i stedet for at vælge en løsning, som gavner flere mennesker. Dette betyder, at det bliver svært at navigere i denne jungle og det hindrer i høj grad muligheden for at planlægge strategiske løsninger. Hvis den ene stamme føler at en anden stamme er blevet favoriseret, kan der udbryde stammekrig. Når man ikke er i stand til at planlægge strategiske løsninger, bruger man i stedet pengene på såkaldte lappeløsninger, der ikke løser problemerne på lang sigt. Man bringer ikke

samfundet op på et højere niveau. Naturligvis skal genopbygningen foregå i samspil med den lokale befolkning, idet det er dem, der skal benytte det færdige produkt.

Da det er internationale penge, og dermed vores ansvar at tingene er i orden, skal man have mulighed for at kontrollere det færdige produkt. Det har man ikke, hvis man ingen relevant uddannelse har, og ikke besidder erfaring.

Men da det er internationale penge, og dermed vores ansvar at tingene er i orden, skal man have mulighed for at kontrollere det færdige produkt. Det har man ikke, hvis man ingen relevant uddannelse har, og ikke besidder erfaring. Men det er ikke kun inden for de såkaldte *essential services* at mangel på viden er et problem. Både forsvarsets top, statsministeren og udenrigsministeren har, som bekendt, mange gange udtalt, at de er stolte over den måde, hvorpå man er med til at opbygge demokratiske institutioner. Dette har primært været en opgave for de få civile rådgivere, men har også påvirket det militære ansvarsområde, hvor man har skullet iværksætte lokale demokratiske initiativer. Igen har det været officerer uden uddannelse og uden diplomatisk erfaring, som har skullet støtte, hjælpe og påvirke irakerne og især de lokale civile myndigheder i en mere demokratisk retning. Det er en vigtig opgave, idet det er dem, der står for den daglige forvaltning i lokalsamfundene, og det er dem, der har den daglige kontakt med indbyggerne. Samtidig kræver det mod at være politiker i Irak med de chikanerier og endda mord, der opleves inden for den branche. Derfor er det vigtigt at motivere dem til at forsætte arbejdet, og ikke lade de ekstreme religiøse eller banditterne få magten.

Den store kompetence- og uddannelsesmangel besværliggør løsningen på disse to store genopbygningsopgaver, selv om der fra de involverede officerer og befalingsmænds side er gjort meget, og ofte langt mere, end hvad der kunne forventes. At man har haft officerer uden relevant uddannelse til at arbejde med genopbygningen har altså betydet, at strategisk planlægning ikke har været mulig; at man har haft meget svært ved at identificere de reelle behov hos lokalbefolkningen; samt at man ikke har haft mulighed for at lave en uafhængig og selvstændig kontrol af projekterne, som internationale fonde, herunder danske skatteydere, har betalt for.

2. Problemer med finansiering af genopbygningen. Finansieringen af genopbygningen er også et problemområde. De danske militære styrker kan få penge fra to fonde. Den ene fond er fra udenrigsministeriet, hvor den øverstkommanderende for de danske styrker får et engangsbeløb, som han derefter kan udbetale til projekter. Der er dog en grænse for, hvor meget disse projekter må koste, og derfor er denne pengekilde kun til meget små projekter – til gengæld kan projekterne iværksættes forholdsvis hurtigt.

Den anden kilde er fortrinsvis beslaglagte irakiske penge, samt penge fra internationale fonde og her er beløbets størrelse mere eller mindre ubegrænset. Dog er ansøgningsprocedurerne meget komplicerede og de går igennem de højere engelske myndigheder. Dette betyder, at der skal bruges forholdsvis meget tid på administrativt arbejde, samt at der kan gå 5-8 uger fra ansøgningens indlevering til man modtager pengene og kan iværksætte projektet. Dermed kan der gå tre måneder fra et projekt bliver identificeret til det kan gå i gang. Det er uacceptabelt for alle parter og man kan forstå, hvorfor irakerne i høj grad har mistet tålmodigheden efter alle de ting, de er blevet lovet af diverse politiske ledere rundt om i verden.

Det er naturligvis gået op for mange irakiske entreprenører, at der er store penge i at arbejde for

koalitionen. Derfor er priserne steget voldsomt hele tiden. Omkring 60-70 procent af de projektpenge, som danske styrker udleverer til lokale bygherrer, vurderes at være ren fortjeneste. Dette er et højt tal, som gerne skulle bringes ned, men dette kompliceres af, at arbejdet er svært at kontrollere (se punkt 1), samt at man generelt mangler indsigt i den irakiske byggeindustri. Resultatet er givet på forhånd. Der kan laves færre projekter og kun få irakere tjener voldsomt på arbejdet. Dette hæmmer også i nogen grad den økonomiske udvikling, fordi nogle få sidder på det meste af kapitalen.

3. Praktiske ressourceproblemer. Det er kun en begrænset styrke Danmark har udsendt i Irak. Dette betyder, at der både er personel- og materielbegrænsninger. Selv om der er ca. 500 mand udsendt, er der i fire ud af de seks måneder styrken er udsendt kun 80 procents bemanning. Dette skyldes, at der bliver afholdt orlovsperioder i de 4 måneder. I størstedelen af de 6 måneder en enhed er udsendt, mangler man altså 20 procent af enheden. Dette har selvfølgelig også indflydelse på de områder, som bliver varetaget af officerer, der arbejder med genopbygning, for i de perioder hvor officererne er på orlov, ligger deres ansvarsområde fuldstændigt stille. Derudover er der naturligvis også nogle materielmæssige begrænsninger, såsom at der ikke er uanede mængder af pansrede køretøjer, sikkert virkende radioudstyr, steder til mødeafholdelse osv. I perioden fra februar til august 2004 vurderes det, at 50 procent af al mødeaktivitet, kontrol og inspektion af projekter, samt projektidentificering er blevet hindret grundet denne ressourcemangel. Det vil sige, at denne faktor har været den vigtigste, enkeltstående obstruktive kraft.

4. Manglende samarbejde med civile myndigheder. Man har ikke haft en overordnet forbindelse mellem de militære og de civile myndigheder (som CPA og senere den irakiske administration). Derfor har det været svært at opnå en kohærent politik for genopbygningen, og i stedet har man i mange tilfælde arbejdet imod hinanden. Dette problem består mellem CPA og militære enheder fra alle lande, og det virker som om der ikke er foregået en indbyrdes koordinering om

fokusområder og om, hvor der skulle lægges vægt. Ved større koordinering kunne en del dobbeltarbejde været undgået og indsatsen kunne være fremstået mere professionel. De forskellige militære enheder har haft hver deres doktrin for, hvorledes genopbygningen skulle foregå og har handlet derefter.

Dette har også for den danske styrke betydet, at man selv måtte afgøre hvilke indsatser, der var vigtige, og hvilke, der i første omgang var uvæsentlige. Og dette har måske ikke været i overensstemmelse med de overordnede regionale planer. Dette har naturligvis også sinket genopbygningen i nogen grad og bidraget til den forvirring, der findes på alle niveauer.

I genopbygningsspørgsmål har national støtte til den danske styrke desuden været begrænset. Hverken fra Forsvarsministeriet eller fra Udenrigsministeriet har der reelt set været meget støtte.

I genopbygningsspørgsmål har national støtte til den danske styrke desuden været begrænset. Hverken fra Forsvarsministeriet eller fra Udenrigsministeriet har der reelt set været meget støtte. Selv om besværlige kommandoforhold, forskellig ansvarsfordeling og, måske vigtigst, forskellige interesseområder besværliggør samarbejde, virker det som om, at der fra national side har været begrænset opmærksomhed på dette område, og det virker som om, at man har været i vildrede om, hvorledes det hele skulle gribes an. Dette står i skærende kontrast til de fleste af de udtalelser som udenrigsministeren og forsvarsledelsen er kommet med, hvor det virker som om genopbygningen er det vigtigste. Der mangler et led, og en forbindelsesperson mellem den udsendte enhed og den hjemlige administration (såsom Udenrigsministeriet) ville være en uvurderlig hjælp og ville lette alt fra ekspertstøtte til finansiering.

5. Magtoverdragelsen

Den magtoverdragelse, som mange vestlige politikere ønskede så voldsomt, har sandsynligvis og paradoksalt nok, bidraget til, at sikkerheden i Irak er blevet dårligere, samt at genopbygningen er blevet endnu mere besværlig. Overdragelsen af magten fra CPA til en midlertidig irakisk regering fandt sted 28. juli 2004, og dermed var det irakerne, der herfra skulle håndtere forvaltningen, og således også genopbygningen. Denne magtoverdragelse var et resultat af et stort internt pres fra primært den shiamuslimske befolkning, men også fra mange vestlige politiske ledere, som argumenterede for, at irakerne skulle have magten hurtigst muligt.

Men dette har medført en hel del komplikationer. I et sikkerhedsmæssigt perspektiv har overdragelsen betydet, at irakerne selv skulle overtage ansvaret for sikkerheden, og dermed skulle koalitionen transformeres til en støttende rolle. Det irakiske sikkerhedsapparat var slet ikke gearret til dette og de ekstreme bevægelser, der var blevet holdt nede af koalitionen før magtoverdragelsen, fik lige pludselig mulighed for at komme op til overfladen og gøre sig gældende. Koalitionen måtte i store træk opgive patruljeringen og i det hele taget være mere diskret og passiv. Det har haft en indirekte virkning på genopbygningen, fordi landet er blevet mere usikkert.

I et politisk perspektiv betød magtoverdragelsen, at alle de penge CPA og de vestlige donorer tidligere havde brugt på genopbygning nu blev kanaliseret over i den nye irakiske forvaltning. Dermed kunne irakerne, i den ideelle verden, nu selv bestemme hvilke områder man ville prioritere og selv stå for hele genopbygningen. Men den irakiske forvaltning var ikke klar til denne udfordring. De nederste niveauer i det irakiske hierarki fik ikke penge til genopbygning og så gik processen i stå. Derudover var arbejdsprocedurerne heller ikke på plads og sammenholdt med store interne stridigheder og voldsom korruption blev hindringerne bare flere.

På regionalt og lokalt niveau har magtoverdragelsen

også betydet, at muligheden for at præge og styre genopbygningen stort set er forsvundet fra de militære ledere. Dermed er der så blevet åbnet op for, at de lokale ledere kunne forfordele deres egne stammer og venner, uden at nogle autoriteter kunne skride ind. For de militære enheder blev ansøgningsprocedurerne efter den 28. juli om muligt endnu mere bureaukratiske og objektivt set var mange projekter herefter umulige at gennemføre, simpelthen på grund af den administrative byrde. Desværre har magtoverdragelsen altså betydet et tilbageskridt i genopbygningen af *essential services* og opbygningen af demokratiske institutioner. Dette er dybt beklageligt og vil absolut have enorme konsekvenser i tiden fremover.

6. Et dansk svar, der mislykkes

Efter 18 måneders dansk genopbygningsarbejde i Irak kan man fremhæve 4 vigtige konklusioner:

1) Der har været succeshistorier. For det første er der alene i perioden mellem februar og august 2004 blevet brugt 10 millioner kroner på genopbygningsopgaver i det danske ansvarsområde. Mange mennesker har fået en bedre og nemmere hverdag med bedre vand- og elforbindelser, og mange børn har fået bedre muligheder for at gå i skole under tålelige vilkår.

2) Indsatsen har været uden konsekvens, uden koordination og frem for alt ikke effektiv nok. Desværre har indsatsen været meget ineffektiv og præget af stor forvirring. Denne forvirring er primært grundet i manglen på klare kommandoforhold, mangelfuld uddannelse og mangel på overordnet koordination. Omstillingsberedskabet har simpelthen været for dårligt efter man identificerede de voldsomme sikkerhedsproblemer, som eksisterer i landet. Dette er dog ikke kun et nationalt problem, men også et internationalt problem og har således påvirket hele genopbygningsarbejdet i Irak. Dette faktum, samt den alt for tidlige magtoverdragelse, har medvirket til den død og ødelæggelse, som vi dagligt oplever

på tv-skærmene.

3) Militære enheder kan ikke udføre genopbygningsarbejde. En militær løsning er ikke den rigtige løsning. Det nytter ikke noget at lade militære enheder stå for genopbygningen af et land. Det skyldes flere faktorer. På alle niveauer, men især på chefniveau, findes der generelt, i et genopbygningsperspektiv, ikke en gavnlige mentalitet. Militæret ejer simpelthen ikke organisationskulturen og ressourcerne, herunder især personelmæssigt og materielmæssigt, til en sådan opgave. Soldaterne har ikke den rigtig ekspertise og er uddannede til at slås, ikke til at genopbygge et land. Tankegangen er grundlæggende i modstrid med den opgave, der skal udføres. Man skal holde civile og militære opgaver klart adskilt. At beskæftige sig med genopbygning er i forsvaret ikke en karrierefremmende beskæftigelse og har derfor ikke specielt høj prioritet blandt Forsvarets chefer. Dette er et problem og viser også noget om, hvilke rolle man mener at genopbygning og CIMIC-enheder spiller.

4) Regeringens retorik overfor den danske offentlighed har ikke helt været sammenstemt med de aktuelle omstændigheder i Irak. Det virker som om virkeligheden ikke har ramt de politiske ledere. Når de udtaler, at vi gør en kæmpe indsats i Irak og at Danmark genopbygger infrastruktur, sundhed og demokratiske institutioner er det en sandhed med modifikationer. Vi deltager i dette arbejde, men det har ikke den omfang og den effektivitet som diverse ledeses retorik giver anledning til at tro.

Vi er således et godt stykke væk fra udenrigsministerens målsætninger som beskrevet i afsnit 2.

7. Hvad kan man så gøre og hvad er læren til næste gang – et løsningsforslag

Dette billede af Danmark og andre landes indsats for genopbygningen kan virke dystert. Det, der står

fast på nuværende tidspunkt, er, at den idé man arbejder efter i øjeblikket ikke virker optimalt. Danmark gør det ikke godt nok, i forhold til hvad man kunne gøre. Men hvis man adskilte civilt og militært arbejde og der blev taget ansvar på alle niveauer, kunne man komme en løsning nærmere. En løsning, der kort fortalt skulle indebære, at danske civile eksperter skulle stå for genopbygningen beskyttet af danske soldater.

Som tidligere argumenteret burde militære enheder ikke lave genopbygning. Militære enheder egner sig ikke til decideret genopbygning på grund af manglede ekspertise, organisationskultur, materielmangler osv. Militære enheder skal løse militære opgaver. Men omvendt kan de sagtens beskytte civile arbejdere og eksperter og er gode til dette. Civile arbejdere og eksperter har viden til at forstå genopbygning, så det er naturligt at lade dem gøre dette. Derfor må man sende civile eksperter ned fra Danmark, hvis der, som i Irak, ikke er hjælpeorganisationer i landet. Her vil de kunne arbejde, beskyttet af danske soldater, og således gennemføre genopbygningen. Dette eksperthold kunne være et hold fra eksempelvis Udenrigsministeriet (UM) eller i hvert fald hyret af og kontrolleret fra UM. Således kunne Danmark gennemføre en samlet civil og militær professionel indsats og have meget bedre muligheder for koordination og nemmere ved at holde forbindelse til de forskellige myndigheder. Samtidig ville man undgå spild af penge og opnå en meget højere grad af effektivitet.

Denne løsning ville dog kræve flere ting: 1) Man skal være villig til at betale civile eksperter og det er man ikke på nuværende tidspunkt. Der er dog ikke tvivl om, at dette indskud ville komme tifold igen ved forbedret kvalitet og hurtighed i genopbygningen. Det virker lidt besynderligt, at man ud af 350 millioner kroner ikke er villig til at bruge en krone til ekspertbistand. Derudover kræver det 2) at Udenrigs- og Forsvarsministeriet samarbejder. Det virker ikke som om de gør det i øjeblikket.

”Når ikke-statslige organisationer ikke

tør at gå ind i et område, er vore soldater den eneste mulighed for at hjælpe den lokale befolkning på nødlidende områder.”

*Forsvarsministeren tale ved
udenrigspolitisk selskab 4/10 2004*

Denne udtalelse fra Forsvarsministeren tyder desværre ikke på, at der er lige nu er intentioner om et tættere samarbejde mellem de to store ministerier om hjælpe- og genopbygningsopgaver. Men måske er der lys forude. Man har i forbindelse med det nye forsvarsforlig nedsat en kommission der skal se på disse problemer og man må håbe på at det vil hjælpe. Denne løsning ville passe til det irakiske scenario og er vel den eneste løsning, der ville optimere situationen så længe hjælpeorganisationerne ikke bidrager.

Fra et civilt perspektiv har det naturligvis fra starten været meningen, at hjælpeorganisationer skulle tage sig af genopbygningen, men de er forsvundet grundet dårlig sikkerhed. Argumentet om, at der skal være sikkerhed før en genopbygning kan finde sted er fyldt med komplikationer. Om sikkerhed kommer før genopbygning eller genopbygning før sikkerhed er historien om hønen eller ægget. Det er klart, at man ikke vil sætte livet på spil for at hjælpe mennesker i et fremmed land, men så må NGO'erne gøre op med modstanden mod at blive hjulpet af militære styrker - eller man må simpelthen hyre et sikkerhedsfirma, hvis man vil operere i Irak. Irak har vist, at man må intensivere samarbejdet på mange fronter og tage et opgør med den civile og militære diskrepans, der er gældende i dag. Dette har intet at gøre med, at uafhængige organisationer skal være ”militærets lakajer”.

Hjælpeorganisationerne må i højere grad acceptere, at Irak ikke er stedet hvor man, som udlænding, bare kan køre rundt ubeskyttet. På den baggrund må man så handle. Selvfølgelig har hjælpeorganisationer deres egen agenda og deres egen interesser og disse skal ikke sættes på spil, men det er den eneste mulighed for at agere i den irakiske virkelighed. Grundlaget for, at der

overhovedet kommer fred, er, at den menige iraker ser et fremskridt, ser en udvikling og det må hjælpeorganisationernes bidrage med. Fokus må være, at den civile iraker får et bedre liv og lysere fremtidsudsigter. Som tidligere nævnt findes der ingen militær løsning på denne konflikt.

Fra et internationalt synspunkt er der også muligheder for at forbedre indsatsen. Danmark kan støtte FN meget mere synligt. Som bekendt har FN en stor rolle i forhold til valget i Irak og uden FN's støtte er det tvivlsomt om dette essentielle valg kan gennemføres. Dog er der alt for få FN-ansatte i Irak grundet sikkerheden. FN har bedt alle lande om at hjælpe med at stille beskyttelse til dens ansatte, men ingen er villige til at stille de 5000 mand det kræver. Når nu regeringen vil støtte FN, burde denne opgave med at beskytte FN-ansatte være en opgave, hvor Danmark ville spille en rolle og være et foregangsland. Dette ville måske også legitimere indsatsen i Irak på et bredere fundament blandt den danske befolkning og sætte handling bag de store ord om, at Danmark aktivt arbejder for et stærkt FN. Indtil videre er denne indsats desværre blevet fuldstændig overset af regeringen og pressen.

Læren af Irak må altså være at man må tænke utraditionelt og integrere civile og militære myndigheder, være meget hurtigere til at omstille sig til nye situationer og tage ansvar, samt ikke lave halve løsninger. Desuden skal man naturligvis have en plan for genopbygningen. Nok skal det indrømmes, at situationen i Irak er yderst kompliceret, men både i en national og en international kontekst er der altså meget Danmark kan lære og forbedre, som skitseret ovenfor. I Iraks tilfælde er det desværre nok for sent at ændre situationen, men man kan kun håbe, at de ansvarlige politikere og chefer vil være lydhøre og ændre tingene, så Danmark ikke laver de samme fejl næste gang. Nu må det være tid til handling.

Alle synspunkter er personlige og ikke udtryk for officielle holdninger

Jesper Burlin (f. 1978) var 1999-2002 tjenestegørende ved Den Kongelige Livgarde og blev udnævnt til Premierløjtnant af reserven i 2001. Februar-august 2002 var han udsendt som Panserinfanteridelingsfører til Kosovo (KFOR/Hold 6). Februar-august 2004 udnævnt til Kaptajn og udsendt som Forbindelses- og Operationsofficer i en CIMIC-enhed til Irak (Irak/Hold 3). Siden 2002 stud. scient. polit. ved Københavns Universitet.